VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Hallituksen esitys kuntalain muuttamisesta - erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely ja eräät muut säännökset

Pasi Leppänen ja Mervi Kuittinen

Arviointimenettelystä

- Arviointimenettelyssä kunta ja valtio yhdessä selvittävät kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut
  - erityisen vaikean taloudellisen aseman määrittelyssä käytettävien kriteerien tarkoituksena on tunnistaa kunnan talouden merkittävä heikentyminen ennen kuin kunnan kyky tuottaa palveluja on olennaisesti vaarantunut
  - arviointimenettely voi käynnistyä sillä perusteella, että (1) alijäämiä ei ole saatu katettua neljässä vuodessa, (2) asukaskohtaisen konsernin alijäämän perusteella (500 ja 1000 euroa/asukas) tai (3) neljän yksittäisen tunnusluvun täyttyessä yhtä aikaa kahtena vuonna peräkkäin
  - nyt ehdotetaan kohdassa (3) käytettävien tunnuslukujen muuttamista
- Arviointimenettelyn käynnistäminen on valtiovarainministeriön harkinnassa
  - tunnuslukuihin vaikuttavia kuntakohtaisia tekijöitä on mahdollista ottaa huomioon harkittaessa arviointimenettelyn käynnistämistä ja arviointimenettelyssä

Tunnuslukujen muutokset

- Aikaisempi negatiivinen konsernin vuosikate korvattaisiin tunnusluvulla, joka kuvaa vuosikatteen ja poistojen suhdetta
  - kriittinen raja 80 % (aiemman tunnusluvun mukaisia negatiivisen vuosikatteen kuntia ei ollut)
- Veroprosentti painotettua tuloveroprosenttia korkeampi säilyisi ennallaan, mutta tunnusluvun kriittinen taso nostettaisiin yhdestä kahteen prosenttiin
  - tunnusluku erottelisi selkeämmin korkeamman tuloveroprosentin kunnat
- Lainamäärän vertailu keskimääräiseen korvattaisiin lainojen ja vuokravastuiden yhteismäärän tarkastelulla
  - vertailu edelleen keskimääräiseen, ottaisi paremmin huomioon erilaiset rahoitusmallit (leasing, kumppanuussopimukset yms.)
- Suhteellisen velkaantuneisuuden tilalle ehdotetaan laskennallista lainanhoitokatetta
  - tarkoituksena kuvata lainanhoitokykyä eli tulorahoituksen ja lainamäärän suhdetta, kriittinen raja 0,8 (eli tulot riittävät lainojen hoitoon 80-prosenttisesti)
  - lainojen lyhennykset lasketaan laskennallisella 8 vuoden laina-ajalla (kunnat käyttävät lyhyt- ja pitkäaikaisia lainoja vaihtelevasti)

Ehdotetut tunnusluvut täyttävien kuntien lukumäärä

Konsernitilinpäätöksen tunnusluku ja raja-arvo	Kuntien lkm, 2015 ja 2016	Kuntien lkm, 2016 ja 2017
Kertynyt alijäämä euroa/asukas		
- kahtena vuonna > 500	12	6
- 1. vuonna > 500, 2. vuonna > 1 000	4	3
Vuosikate prosenttia poistoista		
- kahtena vuonna < 100 %	28	22
- kahtena vuonna < 80 %	17	8
Tuloveroprosentti		
- kahtena vuonna vähintään 1,5 %-yksikköä yli keskimääräisen	69	82
- kahtena vuonna vähintään 2,0 %-yksikköä yli keskimääräisen	24	24
Lainamäärä euroa/asukas*		
- kahtena vuonna vähintään 25 % yli keskimääräisen	25	28
- kahtena vuonna vähintään 50 % yli keskimääräisen	9	11
Laskennallinen lainanhoitokate		
- kahtena vuonna < 1	73	57
- kahtena vuonna < 0,8	33	23

*Asukaskohtaisen lainamäärän sijasta ehdotetaan, että tunnuslukuna käytetään asukaskohtaista lainojen ja vuokravastuiden yhteismäärää. Ehdotettua tunnuslukua ei kuitenkaan ole vielä tilastoitu.

Muita näkökohtia

- Samassa hallituksen esityksessä myös kaksoiskuntalaisuusselvityksen mukaisesti osallisuutta ja vaikuttamista koskeva 22 §:n muutos
  - monipaikkaisuuden huomioon ottaminen
  - osallistumisen ja vaikuttamisen edistämisen yhteydessä maininta myös kunnassa säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteiden selvittämisestä
- Teknisiä muutoksia
  - konsernin tilalle konsernitilinpäätös, edellisen tilinpäätöksen sijasta edellisen vuoden tiedot, oikea ja riittävä kuva (KPL uudistus), kirjanpitolautakunnan kuntajaosto antaa ohjeita myös liikelaitoksen tilinpäätöksestä
- Voimaantulo: sovelletaan ehdotuksen mukaan ensimmäisen kerran vuonna 2022
  - vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten tunnusluvut

Lausuntopalaute

- Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausuntokierroksella 5.10.-21.11.2018
  - lausuntoja saatiin 84, joista kuntia oli 74 ja muita 10 (ministeriöt, tarkastustoimijat)
- Lausuntojen mukaan esitetyt muutokset kehittävät arviointimenettelyä oikeudenmukaisempaan ja luotettavampaan kuntakonsernin taloudellisen tilan arviointiin
  - mm. rahoituksen riittävyyden näkökulman huomioon ottaminen, vuokravastuiden huomioon ottaminen lainamäärän rinnalla
  - perusteluissa esitettyjä talouden heikentyvää suuntaa kuvaavia tunnuslukujen raja-arvoja (ns. keltaiset valot) pidettiin myös hyvinä
  - joidenkin kuntien antamien lausuntojen mukaan uusitut kriteerit on perusteltua sovittaa maakunta- ja sote-uudistuksen jälkeiseen tilanteeseen ja ottaa kriteerit käyttöön vasta uudistuksen jälkeen
- Monipaikkaisuuden huomioon ottamista osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämisessä pidettiin perusteltuna

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Mervi Kuittinen
Lainsäädäntöneuvos

Pasi Leppänen
Erityisasiantuntija

Sähköposti etunimi.sukunimi@vm.fi

Valtiovarainministeriö
Kunta- ja aluehallinto-osasto
PL 28 (Mariankatu 9, Helsinki)
00023 VALTIONEUVOSTO

